

2010 18-1

Folkeskoler kan ikke kræve at elever bruger egen computer i undervisningen

Ombudsmanden rejste en sag af egen drift over for Undervisningsministeriet om elevers brug af egen computer i undervisningen i folkeskolerne.

20. august 2010

Baggrunden var en avisartikel som oplyste at flere af landets folkeskoler krævede at eleverne selv medbragte computer i undervisningen.

Forvaltningsret:

12.2

2.3

Undervisningsministeriet udtalte at der ikke kan opkræves betaling fra forældrene for nødvendige undervisningsmidler der benyttes som led i den almindelige undervisning, dvs. f.eks. almindelige lærebøger, ordbøger og lommeregnere. Ministeriet udtalte også at der ikke er hjemmel til at kræve at elever i folkeskolen medbringer egen computer i undervisningen. Hvis undervisningen er baseret på brug af computer, skal skolen stille computere gratis til rådighed for elever der ikke ønsker at benytte egen computer.

Ombudsmanden erklærede sig enig med ministeriet i denne retsopfattelse.

Ministeriet udtalte desuden at det er kommunernes og de enkelte folkeskolars ansvar at denne retsopfattelse klart og tydeligt kommunikeres til forældrene så de ikke føler sig forpligtet eller presset til at lade deres børn tage deres egen computer med i skole. Det ville ifølge ministeriet være kritisabelt hvis en folkeskole skabte tvivl om hvilken retstilstand der gælder på området.

Ombudsmanden udtalte at han var enig med ministeriet i dette, og havde i øvrigt ikke nogen bemærkninger til ministeriets udtalelse.

(J.nr. 2009-4267-710).

Den 30. november 2009 indledte jeg en undersøgelse af egen drift af spørgsmålet om folkeskolers krav eller forventninger om at elever medbringer egen computer til brug i undervisningen.

Baggrunden for min undersøgelse var en artikel bragt i Berlingske Tidende den 17. november 2009. Heraf fremgik det bl.a. at avisen havde foretaget en stikprøveundersøgelse blandt 150 af landets folkeskoler og på den baggrund konkluderet at flere af landets folkeskoler krævede at eleverne selv medbragte computer til undervisningen. Artiklen omtalte udtrykkeligt skoler i Hvidovre, Hjørring og Vesthimmerland samt yderligere seks ikke nærmere angivne skoler eller kommuner. Avisartiklen omtalte også en skole i Syddjurs Kommune (Marienhoffsskolen) der skulle have udsendt et nyhedsbrev om at ledelsen forventede at forældre til børn i 4. klasse købte en personlig computer som eleven kunne have med i skole.

Jeg bad i brevet af 30. november 2009 Undervisningsministeriet om

- at udtale sig om sin retsopfattelse for så vidt angår krav eller forventninger fra folkeskoler om at eleverne medbringer egen computer til brug i undervisningen,
- at redegøre for om oplysningerne i avisartiklen efter ministeriets vurdering afspejler situationen i folkeskolen i dag, og
- at oplyse hvad ministeriet foretog sig eller agtede at foretage sig i sagen i forhold til de eventuelt involverede folkeskoler og kommuner.

Ombudsmandens udtalelse

”Undervisningsministeriets retsopfattelse

Undervisningsministeriet har i udtalelsen til mig bl.a. henvist til § 2, stk. 1, 2. pkt., § 19, stk. 1, 1. pkt., og § 49, stk. 1, i folkeskoleloven (lovbekendtgørelse nr. 593 af 24. juni 2009) som har følgende ordlyd:

§ 2. (...) Kommunalbestyrelsen har ansvaret for, at alle børn i kommunen sikres ret til vederlagsfri undervisning i folkeskolen.

...

§ 19. De nødvendige undervisningsmidler skal stilles vederlagsfrit til rådighed for eleverne.

...

§ 49. Alle udgifter til folkeskolens undervisning m.v., herunder specialundervisning og specialpædagogisk bistand i henhold til § 20, stk. 3, sygeundervisning i henhold til § 23, stk. 2, og udgifter til befordring i henhold til § 26, stk. 3, påhviler kommunerne, for så vidt der ikke er lovhjemmel for, at udgifterne helt eller delvis påhviler staten eller andre. ’

Ministeriet har i udtalelsen tilkendegivet at det er udgangspunktet at alle undervisningsmidler, der er nødvendige for at gennemføre en undervisning i overensstemmelse med folkeskolelovens bestemmelser, skal stilles gratis til rådighed af kommunen. Der kan således ifølge Undervisningsministeriet ikke opkræves betaling for nødvendige undervisningsmidler der benyttes som led i den almindelige undervisning.

Jeg er enig med ministeriet i denne retsopfattelse. Jeg kan supplerende oplyse at de citerede bestemmelser i folkeskoleloven skal ses i sammenhæng med grundlovens § 76, 1. pkt., som har følgende ordlyd:

’§ 76. Alle børn i den undervisningspligtige alder har ret til fri undervisning i folkeskolen.’

I grundlovens § 76, 1. pkt., og folkeskolelovens § 2, stk. 1, 2. pkt., er princippet om at undervisning af børn i den undervisningspligtige alder skal være vederlagsfri, fastslået.

Jeg har tidligere udtalt mig om grundlovens § 76 i forbindelse med en sag om forældrebetaling i folkeskolen for skolerejser, lejrskoler, arrangementer m.v. Sagen er omtalt i Folketingets Ombudsmands beretning for 1997, s. 345 ff. Jeg henviser til omtalen af grundlovens § 76 i den sag.

Undervisningsministeriet har derudover bl.a. oplyst at almindelige lærebøger, ordbøger og lommeregnerne er omfattet af begrebet undervisningsmidler, hvorimod normale skriveredskaber og f.eks. almindeligt udstyr til idrætstimerne ikke anses for at være det.

Ministeriets oplysninger om hvad der er omfattet af begrebet undervisningsmidler, kan ikke give mig anledning til bemærkninger.

Ministeriet har også tilkendegivet at folkeskoleloven ikke indeholder hjemmel til at en kommune eller en folkeskole kan kræve at elever i folkeskolen medbringer egen computer i undervisningen. Hvis undervisningen er baseret på brug af computere, skal folkeskolen således ifølge Undervisningsministeriet stille computere gratis til rådighed for elever der ikke ønsker at benytte egen computer. En tilkendegivelse fra kommunens eller skolens side af en forventning om at eleverne medbringer egen computer, har således ifølge ministeriet ingen retsvirkninger.

Jeg er enig med ministeriet i denne retsopfattelse.

Ministeriet har endelig udtalt at det er kommunens og den enkelte folkeskoles ansvar at denne retsopfattelse klart og tydeligt kommunikeres til forældrene så de ikke føler sig forpligtet eller presset til at lade deres børn medbringe egen computer til brug i undervisningen. Efter ministeriets opfattelse vil det være kritisabelt hvis en folkeskole skaber tvivl om hvilken retstilstand der gælder på området.

Også denne del af ministeriets udtalelse er jeg enig i.

Jeg kan tilføje at hvis en skole forudsætter brug af computer til løsning af hjemmeopgaver, skal skolen stille computere til rådighed for de elever som ikke ønsker at bruge egen computer. Dette kan ske enten ved at eleverne låner skolens computere med hjem, eller ved at skolen giver eleverne adgang til at benytte computere på skolen i et rimeligt tidsrum og omfang uden for den skemalagte undervisning.

Situationen i folkeskolen i dag

Undervisningsministeriet har i udtalelsen til mig oplyst at ministeriet kun har modtaget få henvendelser om brug af egne computere i undervisningen. Derfor har ministeriet ikke grundlag for at vurdere om oplysningerne i avisartiklen i Berlingske Tidende afspejler situationen i folkeskolen i dag. Det forhold at ministeriet ikke har hørt om flere folkeskoler, kunne dog efter ministeriets vurdering indikere at det ikke er en generel problemstilling i folkeskolen i dag.

Jeg har ikke grundlag for at anfægte Undervisningsministeriets indikation af udbredelsen af problemet, og jeg foretager mig herefter ikke mere vedrørende dette spørgsmål.

Ministeriets tiltag i anledning af artiklen i Berlingske Tidende

Det fremgår af Undervisningsministeriets udtalelse og af de bilag ministeriet har sendt til mig, at ministeriet har taget kontakt til de kommuner der var nævnt i artiklen i Berlingske Tidende, og bedt om en redegørelse for hvilke overvejelser kommunerne og folkeskolerne har gjort sig i forhold til folkeskolelovens § 19, stk. 1, 1. pkt., for så vidt angår brug af computere i undervisningen.

Jeg har gennemgået korrespondancen mellem Undervisningsministeriet og de pågældende kommuner som ministeriet har sendt til mig. Ministeriets henvendelse til kommunerne og ministeriets håndtering af de oplysninger som de

forskellige kommuner har givet, herunder ministeriets svar til de forskellige kommuner, kan ikke give mig anledning til at udtale kritik af ministeriet.

Jeg har i øvrigt ikke nogen bemærkninger til det som Undervisningsministeriet har anført i udtalelsen til mig.”

Sagsfremstilling

Den 30. november 2009 skrev jeg følgende til Undervisningsministeriet:

”Jeg har besluttet af egen drift under henvisning til § 17, stk. 1, i lov nr. 473 af 12. juni 1996 om Folketingets Ombudsmand at rejse spørgsmålet om folkeskolars krav om eller forventning om at eleverne medbringer egen computer til brug i undervisningen.

Jeg vedlægger en kopi af en artikel fra Berlingske Tidende fra den 17. november 2009. Det er oplysningerne i denne artikel der har henledt min opmærksomhed på forholdet, og som danner grundlag for min beslutning om at rejse sagen over for Undervisningsministeriet af egen drift.

Det fremgår af artiklen fra Berlingske Tidende at avisen har foretaget en stikprøveundersøgelse blandt 150 af landets folkeskoler. Avisen konkluderer på baggrund af undersøgelsen at flere af landets folkeskoler kræver at eleverne selv medbringer computer til undervisningen. Artiklen omtaler udtrykkeligt skoler i Hvidovre, Hjørring og Vesthimmerland samt yderligere seks ikke nærmere angivne skoler eller kommuner.

Avisartiklen omtaler derudover en skole i Syddjurs Kommune (Marienhoffsskolen) der netop skulle have udsendt et nyhedsbrev om at ledelsen forventer at forældre til børn i 4. klasse køber en personlig computer som eleven kan have med i skole.

Jeg beder Undervisningsministeriet om at udtale sig om sin retsopfattelse for så vidt angår krav eller forventninger fra folkeskoler om at eleverne medbringer egen computer til brug i undervisningen.

Desuden beder jeg Undervisningsministeriet om at redegøre for om oplysningerne i avisartiklen efter ministeriets vurdering afspejler situationen i folkeskolen i dag. Jeg beder i den forbindelse om at modtage eventuelle oplysninger om forholdet som ministeriet er i besiddelse af.

Endelig beder jeg Undervisningsministeriet om at oplyse hvad ministeriet foretager sig eller agter at foretage sig i sagen i forhold til de eventuelt involverede folkeskoler og kommuner.”

Undervisningsministeriet udtalte den 25. maj 2010 følgende:

”Følgende fremgår af folkeskolelovens § 2, stk. 1, 2. pkt.:

’Kommunalbestyrelsen har ansvaret for, at alle børn i kommunen sikres ret til vederlagsfri undervisning i folkeskolen.’

Om afholdelse af udgifter til folkeskolen hedder det i folkeskolelovens § 49, stk. 1:

’Alle udgifter til folkeskolens undervisning m.v., herunder specialundervisning og specialpædagogisk bistand i henhold til § 20, stk. 3, sygeundervisning i henhold til § 23, stk. 2, og udgifter til befordring i henhold til § 26, stk. 3, påhviler kommunerne, for så vidt der ikke er lovhjemmel for, at udgifterne helt eller delvis påhviler staten eller andre.’

Den eneste adgang folkeskolen har for at kræve forældrebetaling fremgår af folkeskolelovens § 50, stk. 7, 2. og 3. pkt., hvori det er fastsat at:

’Kommunalbestyrelsen kan kræve betaling af forældrene til dækning af udgifterne til elevernes forplejning under lejrskoler og skolerejser. Betalingen fastsættes under hensyn til et anslået normalt sparet hjemmeforbrug.’

Endelig fremgår det udtrykkeligt af folkeskolelovens § 19, stk. 1, 1. pkt., at: *’De nødvendige undervisningsmidler skal stilles vederlagsfrit til rådighed for eleverne.’*

Undervisningsministeriet har på forespørgsel oplyst, at det heraf følger, at udgangspunktet er, at alle undervisningsmidler, der er nødvendige for at gennemføre en undervisning i overensstemmelse med folkeskolelovens bestemmelser, skal stilles gratis til rådighed af kommunen. Der kan således ikke opkræves betaling for nødvendige undervisningsmidler, der benyttes som led i den almindelige undervisning.

Det beror på en skønsmæssig vurdering, hvad der nærmere skal forstås ved *’nødvendige undervisningsmidler’*. Almindelige lærebøger er omfattet af begrebet undervisningsmidler, mens modsat normale skriveredskaber og fx almindeligt udstyr til idrætstimerne ikke anses for at være det. Er en

undervisning baseret på anvendelse af fx lommeregner eller ordbøger, skal disse stilles gratis til rådighed. Ønsker eleverne at benytte egne ordbøger og lommeregner, er det dog ikke nødvendigt, at folkeskolen samtidig stiller disse til rådighed. Der er heller ikke noget hinder for, at forældrene beslutter at betale for visse undervisningsmidler, som man efter aftale med den pågældende lærer, finder ønskelige, og som man kan sige ligger ud over, hvad der er nødvendigt for at opfylde kravene i læseplanen. Det vil typisk gælde materialer til fremstilling af større arbejder i fx sløjd, håndarbejde og lignende.

Med hensyn til brug af computere hedder det i forarbejderne til folkeskoleloven fra 1993 (lovforslag nr. L 270 af 21. april 1993, bemærkningerne til § 19):

'Som følge af, at edb er overgået fra at være et obligatorisk emne til at være en integreret del af fagenes indhold forudsættes det, at den igangværende udvikling med at udstyre skolerne med informationsteknologiske undervisningsmidler og give lærerne den nødvendige undervisningsmæssige baggrund fortsætter, så intentionerne om edb's fulde integration kan realiseres inden for de nærmeste år.'

På den anførte baggrund er det Undervisningsministeriets opfattelse, at folkeskoleloven ikke indeholder hjemmel til, at en kommune eller en folkeskole kan kræve, at elever i folkeskolen medbringer egen computer til brug i undervisningen. Det betyder, at hvis undervisningen er baseret på brug af computer, skal folkeskolen stille computere gratis til rådighed i undervisningen for elever, der ikke ønsker at benytte egen computer, jf. folkeskolelovens § 19, stk. 1, 1. pkt. Tilkendegivelse af en forventning om, at eleverne medbringer egen computer, har således ikke nogen retsvirkninger.

Det er kommunens og den enkelte folkeskoles ansvar, at dette kommunikeres klart og tydeligt til forældrene, så de ikke føler sig forpligtet eller presset til at lade deres børn medbringe egen computer. Efter ministeriets opfattelse vil det være kritisabelt, hvis en folkeskole skaber tvivl herom.

Situationen i folkeskolen

Driften af folkeskolen er en kommunal opgave, jf. folkeskolelovens § 2, stk. 1. Efter lov om kommunernes styrelse §§ 47-51 er det statsforvaltningen, der fører tilsyn med at kommunerne overholder lovgivningen.

Undervisningsministeriet har kun modtaget få henvendelser om brug af egne computere i undervisningen. Ministeriet har derfor ikke grundlag for

at vurdere, om oplysningerne i avisartiklen afspejler situationen i folkeskolen i dag. Det forhold, at ministeriet ikke har hørt om flere skoler, end de i ovennævnte artikel i Berlingske Tidende, kunne indikere, at det ikke er en generel problemstilling i folkeskolen i dag.

Det fremgår af artiklen, at skoler i Hvidovre, Hjørring og Vesthimmerland kræver, at eleverne selv medbringer en computer til undervisningen. Artiklen fremhæver desuden en skole i Syddjurs Kommune, som har meddelt, at skolen forventer, at forældrene køber en personlig computer, som eleven kan have med i skole.

På foranledning af artiklen har Undervisningsministeriet anmodet Syddjurs Kommune, Hvidovre Kommune, Hjørring Kommune og Vesthimmerlands Kommune om en redegørelse for, hvilke overvejelser kommunerne og folkeskolerne har gjort sig i forhold til folkeskolelovens § 19, stk. 1, 1. pkt., for så vidt angår brug af computere i undervisningen.

De indkomne svar fra de fire kommuner giver ikke Undervisningsministeriet anledning til at foretage sig yderligere i sagen. I brevet til Syddjurs Kommune har ministeriet fundet anledning til at orientere kommunen om ministeriets opfattelse af reglerne på området, for at kommunen og kommunens folkeskoler fremover ikke kommer til at skabe tvivl herom blandt forældrene.

Undervisningsministeriet vil i løbet af kort tid på sin hjemmeside lægge information om emnet.

...”